

CYFARFOD	Pwyllgor Iaith
DYDDIAD	19 Hydref 2021
TEITL	Cynllun Hybu'r Gymraeg: Adran Cyllid
PWRPAS	Cyflwyno gwybodaeth am gyfraniad yr Adran i'r Polisi Iaith
AWDUR	Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid

Cefndir

1. Mae'r adroddiad hwn wedi ei baratoi er mwyn cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor Iaith am gyfraniad yr Adran Cyllid i'r Polisi Iaith.
2. Mae Polisi Iaith y Cyngor wedi ei wreiddio yn holl waith yr Adran, a byddwn yn amlygu yn yr adroddiad hwn y cyfleoedd sydd ar gael i wella'r ddarpariaeth i'n trigolion gan gydnabod hefyd yr heriau sy'n wynebu'r maes.

Iaith Swyddi a Staff yr Adran Cyllid

3. Yn dilyn gwaith diweddar i adolygu gofynion ieithyddol holl swyddi'r Adran, adnabod dynodiadau iaith y swyddi, ac yna i asesu iaith staff yr Adran, gellir adrodd fod 92% o staff yr Adran bellach wedi cyflwyno hunanasesiad, a 99% o'r rheiny'n cyrraedd neu basio dynodiadau iaith eu swyddi.
4. Mae cynnal a chadw'r gallu i gynnig ein gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg yn waith parhaus, ac rydym yn ystyried gofynion iaith staff yn ein gwaith bobdydd, wrth recriwtio a phenodi, wrth anwytho ac wrth gynnal sgysiau gwerthuso parhaus. Rydym yn cynnig cefnogaeth i staff ddatblygu eu sgiliau iaith, er mwyn iddynt fedru rhoi'r gwasanaeth gorau i bobl Gwynedd yn Gymraeg a chadw'n safonau uchel yng nghyd-destun yr iaith.

Casgliad

5. Mae amrywiol wasanaethau'r Adran Cyllid yn cynnal gwahanol lythyrau, taflenni, ffurflenni, poster, gwefannau a systemau dwyieithog, gyda'r Gymraeg fel iaith diodyn. Ymhellach, mae'r Adran yn anelu i gyflawni ansawdd 'Cymraeg Clir', fel nad yw cwsmeriaid Cymraeg yn teimlo bod ein dogfennau Cymraeg yn rhy anodd i'w deall a'u defnyddio.
6. Gyda rhai agweddau arbenigol o waith Cyllid a Thechnoleg Gwybodaeth, rydym yn brwydro yn erbyn talcen caled i gyrraedd y safon. Fodd bynnag, os rydym yn disgyn yn fyr ar adegau, hyderaf fod hynny ddim oherwydd diffyg uchelgais na diffyg ymdrech gan yr Adran.

Cwestiynau Aelodau'r Pwyllgor

7. Mae'r tabl canlynol wedi ei baratoi er mwyn cyflwyno ymatebion yr Adran Cyllid i'r cwestiynau a'r materion hoffai'r aelodau'r Pwyllgor Iaith eu trafod, gydag enghreifftiau o wasanaethau'r Adran hoffwn eu hamlygu.

1. HYBU A HYRWYDDO

Sut ydym ni'n mynd y tu hwnt i ddarparu yn ddwyieithog i fod yn cynyddu'r cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned, i gyfrannu at y targed cenedlaethol o greu miliwn o siaradwyr, ac at y nod Llesiant o sicrhau bod pobl Gwynedd yn "Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg"?

Cwestiwn 1 - *Allwch chi amlygu unrhyw brosiectau o fewn eich adran sydd yn cyfrannu tuag at un o flaenoriaethau strategaeth iaith y Cyngor, sef Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd?*

Ymateb:

Ansawdd Cynnyrch Cyffredinol –

Mae gwaith eang gan amrywiol wasanaethau'r Adran Cyllid yn cyfrannu tuag at hybu'r Gymraeg, gyda chyhoeddiadau fel y Datganiad o Gyfrifon y Cyngor, Adroddiad Blynyddol y Gronfa Bensiwn, a ffurflenni Trethi a Budd-dal yn gosod y safon ac yn ddeunydd cyfeirio i gyrff eraill ddilyn ein trywydd.

Dros amser, rydym wedi anelu i sefydlu gwahanol lythyrau, taflenni, posteri a ffurflenni mewn 'Cymraeg Clir' (iaith syml, naturiol a chlir) ar gyfer pob ymgysylltiad Trethi a Budd-dal. Mae ein swyddogion wedi gweithio mewn ymgynghoriad gyda Chanolfan Bedwyr ym Mhrifysgol Bangor, a gyda J. Elwyn Hughes, er mwyn cyflawni ansawdd darllenadwy a dealladwy.

Iaith Microsoft Windows –

Mae defnydd byd-eang o gyfrifiaduron drwy gyfrwng y Saesneg gan fusnesau ac unigolion wedi cyflyru defnyddwyr (hyd yn oed yng Ngwynedd) i ymgysylltu gyda termau Saesneg mewn amrywiol systemau. Er gwaethaf hynny, rydym yn annog ein defnyddwyr i weithio gyda'r gosodiad Cymraeg ar eu cyfrifiaduron.

Mae'r Cyngor yn cyflenwi cyfrifiaduron ar lwyfan Microsoft Windows ar gyfer ein swyddogion, gan wasanaethu oddeutu 2,700 o ddefnyddwyr. Derbynnir y cyfrifiaduron hyn â llwyfan weithredu Saesneg, sef y safon di-ofyn ar gyfer cyfrifiaduron sy'n cael eu cyflenwi yn y DU. Bellach, mae camau mewnol tra'n paratoi'r cyfrifiaduron ar gyfer ein defnyddwyr yn addasu'r gosodiad, gyda phob cyfrifiadur newydd yn cael ei baratoi â llwyfan weithredu yn yr iaith Gymraeg.

Anogir ein defnyddwyr i gadw'r gosodiad yma, ond nid yw'n orfodol, a gall y defnyddiwr ei newid o'r Gymraeg i'r Saesneg. Er hyn, mae rhai adrannau yn arddangos bod dros 3 o bob 4 cyfrifiadur yn parhau gyda'r gosodiad yn Gymraeg, gydag oddeutu hanner poblogaeth ein defnyddwyr ledled y Cyngor bellach yn defnyddio'r cyfrifiadur yn y Gymraeg.

2. ALLANOLI GWAITH A GOSOD CYTUNDEBAU TRYDYDD PARTI

Sut ydym ni'n sicrhau bod safon y gwasanaeth dwyieithog yn cael ei gynnal wrth allanoli a gosod cytundebau?

Cwestiwn 2 - *Os yw'r adran yn gosod gwaith yn allanol ar gytundeb, allwch chi gyfeirio at unrhyw arfer da, naill ai wrth osod amodau neu wrth fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth efo amodau ieithyddol?*

Ymateb:

Cyflenwyr Allanol –

Wrth i'r Adran Cyllid osod gwaith yn allanol ar gytundeb, rydym yn sicrhau fod gwasanaeth yn y Gymraeg yn cael ei gynig i bobl o fewn cymunedau'r sir, er enghraifft y gwasanaeth i gwsmeriaid yn Banc Barclays a Swyddfa'r Bost.

Nid yw hyn o hyd yn bosib gyda rhai gwasanaethau ymgynghorol, oherwydd natur arbenigol y farchnad, sydd ar adegau yn creu cryn waith cyfieithu i'n staff er mwyn sicrhau bod ein trafodaethau busnes mewnol yn Gymraeg, a'n cynnyrch cyhoeddus yn ddwyieithog.

Cydweithio ar draws Cymru –

Mewn ambell sefyllfa, e.e. Partneriaeth Pensiwn Cymru, dewiswyd cydweithio yn genedlaethol, yn hytrach na gosod gwaith ar gytundeb i gwmni allanol. Mae cytundeb rhyng-awdurdod yr 8 cronfa bensiwn Cymreig yn sicrhau fod adroddiadau i gyd-bwyllgor llywodraethu'r bartneriaeth yn adlewyrchu safonau dwyieithog Gwynedd, ac yn sicrhau llwyfan gyfartal i'r iaith tu hwnt i ffiniau'r sir.

Bu sefyllfa tebyg gyda'r system cyfrifiadurol WCCIS ar gyfer cefnogi achosion gofal o bob math, sydd wedi'i ddarparu'n genedlaethol gan gwmni Care Works. Mae mewnbyn sylweddol datblygwyr Technoleg Gwybodaeth Cyngor Gwynedd wedi galluogi'r system i ddarparu cymaint a sydd bosib yn ddwyieithog.

Hefyd, cynrychiolir Cyngor Gwynedd ar Fwrdd Technoleg Cymraeg Llywodraeth Cymru, sy'n cynghori'r Gweinidog ar gyfer sefydlu "Cynllun Gweithredu Technoleg Cymraeg", ac yn ran o strategaeth Llywodraeth Cymru Cymraeg 2050. Mae'r cynllun gweithredu bellach wedi ei gyhoeddi, gyda chynrychiolaeth o'r Cyngor yn parhau i gynorthwyo'r Llywodraeth ar y materion hyn.

3. GWEITHREDU’N DDWYIEITHOG

Sut ydym ni’n llwyddo wrth weithredu ar ofynion y Polisi Iaith a Safonau’r Gymraeg?

Cwestiwn 3 - *Oes yna unrhyw rwystrau i’ch gallu fel adran i gynnig gwasanaeth llawn yn y Gymraeg?*

Ymateb:

Cyfieithu Rhithiol –

Nodwyd uchod fod systemau cyfrifiadurol cyfrwng Saesneg yn gallu rhwystro gallu’r Cyngor i gynnig gwasanaeth yn y Gymraeg, ac amlygwyd hyn gyda chyfieithu rhithiol yng nghyfnod yr argyfwng Covid, pryd bu datblygiadau brys.

Ar ddiwedd mis Mawrth 2020, daeth newid pell-gyrhaeddol ar gyfer cynnal cyfarfodydd. Nid oedd yn bosib cynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb a felly fe drowyd at gynnal cyfarfodydd rhithwir. Darpariaeth mewnol y Cyngor ar y pryd oedd ‘Skype for Business’, gan uwchraddio yn fuan iawn i ‘Microsoft Teams’, a’r dechnoleg newydd yn gweithio’n gwbl ddi-fai yn uniaith Gymraeg ar gyfer cyfarfodydd mewnol y Cyngor.

Fodd bynnag, wrth i gyfarfodydd allanol, democrataidd a rhyng-asiantaethol gael ei ail-sefydlu, daeth yr angen i ddarparu cyfieithu ar y pryd. Erbyn hyn, Microsoft Teams oedd y ddarpariaeth safonol yn y Cyngor ac yn wir, yn brysur ddal ei blwyf ar draws Cymru, ond yn anffodus, nid oedd darpariaeth ar gyfer cyfieithu ar y pryd yn ran o’r pecyn.

Am gyfnod, drwy gydweithrediad timau technegol a gwasanaeth cyfieithu’r Cyngor fe gyflwynwyd ffordd o weithio ble roedd yn bosib cynnal gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ar y cyfrwng yma, ond datrysiad anhylaw a annibynadwy oedd hwn gan ei fod yn ymestyn gallu’r meddalwedd tu hwnt i’w bwrpas gwreiddiol.

Drwy gydweithrediad rhwng y gwasanaethau cyfieithu, democrataidd a thechnoleg gwybodaeth, cyflwynwyd darpariaeth cyfieithu ar y pryd gwydn, dibynadwy, hawdd ei ddefnyddio ac effeithiol ar lwyfan Zoom. Mae’r llwyfan yma’n parhau’n weithredol ar gyfer unrhyw gyfarfod sydd angen darpariaeth cyfieithu ar y pryd, gan bod oedi pellach ar gyflwyno’r ddarpariaeth ar lwyfan Microsoft Teams.

Er bod cyfarfodydd democrataidd y Cyngor yn parhau’n rhithiol, mae ein defnydd o Zoom a’r ddarpariaeth cyfieithu ar y pryd yn galluogi i ni ddarlledu rhaglen lawn o gyfarfodydd y Cyngor yn fyw ar ein gwefan.

4. DATBLYGU CYFLEOEDD NEWYDD

Cwestiwn 4 - Oes gennych chi syniadau am ffyrdd newydd y gallem ni fod yn hybu'r Gymraeg o fewn cymunedau'r sir – naill ai yn eich gwasanaethau eich hun neu drwy gydweithio gydag eraill?

Ymateb:

Y Siarter Iaith –

Mae prosiect Technoleg Gwybodaeth 'Siarter yr Iaith' yn enghraifft o ddatblygiad rhagweithiol sydd wedi hybu'r Gymraeg o fewn cymunedau'r sir a tu hwnt.

Nod y Siarter Iaith, a ariennir gan Lywodraeth Cymru, yw cynyddu defnydd anffurfiol plant a phobl ifanc o'r Gymraeg mewn sefyllfaoedd cymdeithasol. Sefydlwyd y Siarter Iaith yng Ngwynedd yn 2011/12. Dros amser, cafodd y rhaglen ei chyflwyno mewn ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg ledled Cymru, ac erbyn y flwyddyn academaidd 2019/20, roedd 423 o ysgolion yn cymryd rhan yn y Siarter Iaith.

Mae siarter yr iaith wedi ei seilio ar fesur cynnydd disgyblion yn ddienw a hynny drwy feddalwedd "Y Gwe Iaith" a ddatblygwyd gan Wasanaeth Technoleg Gwybodaeth Cyngor Gwynedd ar gyfer defnydd mewnol ysgolion y Sir, a phan ledaenwyd defnydd y Siarter yn genedlaethol, ymestynnwyd defnydd "y Gwe Iaith" yn genedlaethol gan ei addasu'n becyn dwyieithog a'i lwyfannu ar seilwaith cenedlaethol HWB.